

فرازهایی از دعاهای صحیفه سجادیه

۱

ستایش خدای عزّ و جلّ

ستایش برای خداست؛ آن نخستین بی‌آغاز و آن واپسین بی‌انجام.

او که دیده‌ی بینندگان از دیدنش فرو ماند، و اندیشه‌ی وصف‌کنندگان ستودنش نتواند.

آفریدگان را به قدرت خود آفرید، و به خواست خودش بر آنان جامه‌ی هستی پوشید.

آن گاه ایشان را به راهی که می‌خواست رهسپار کرد، و به جاده‌ی محبت خود روان گردانید.

ستایش برای خداست که اگر در برابر آن همه نعمت پیاپی که بر بندگانش فرستاد، ستایش خود را به ایشان نمی‌آموخت، از نعمت‌هایش بهره می‌جستند و او را سپاس نمی‌گفتند، و از روزی‌اش گشایش می‌یافتند و شکرانه‌ی آن را به جا نمی‌آوردند.

در این صورت، از مرزهای انسانی برون می‌افتادند و در وادی حیوانی پای می‌نهادند، و آن گونه می‌شدند که خدا در کتاب استوار خود فرمود: «آنان مثل چارپایانند، نه بیش‌تر، بلکه از چهارپایان نیز گمراه‌تر».

ستایش برای خداست که خود را به ما شناسانید، و شیوه‌ی سپاسگزاری از خود را به ما آموخت، و درهای علم به پروردگاری‌اش را به روی ما گشود، و ما را به اخلاص ورزیدن در توحید خود رهنمون ساخت، و از شک و ناباوری نگاه داشت.

ستایش برای خداست که در نیاز را، جز به درگاه خویش، از همه سو بر ما بست؛ پس چگونه سپاس او گزاریم؟ یا کجا توانیم که از عهده‌ی شکرش برآییم؟ نه، کی توانیم؟

با فضل و بخشش خود ما را توانگر ساخت، و با نعمت خویش سرمایه‌مانم بخشید. آنگاه ما را به کارهایی فرمان داد تا فرمانبرداری‌مان [از خویش] را بسنجد، و از کارهایی نهی فرمود تا سپاسگزاری‌مان را بیازماید.

۱

پس از آن، چون از فرمانش سر پیچیدیم و بر مرکب نافرمانی‌اش نشستیم، بلکه از سر بزرگواری، با رحمت خود با ما مدارا کرد، و از روی بردباری، با مهربانی مهلتمان داد و بازگشت ما را به انتظار نشست.

ستایش برای خداست که ما را به راه توبه رهنمون گردید، و از فضل و احسان او بود که ما بدان راه افتادیم. و اگر از نعمت‌های او به همین یک نعمت بسنده کنیم، باز هم آموزش نیکو، احسانش در حق ما بس بزرگ، و بخشش او از شمار بیرون است.

اینک، از ما آن کس هلاک‌شونده است که در ستیزه با او هلاک شود، و نیک‌بخت آن کس که به اشتیاق به او روی آورد.

[ستایش او راست، ستایشی] بی‌آغاز و انجام، تا هنگامه‌ی رستاخیز؛ ستایشی که بی‌اندازه است، و به شمار در نیاید، و پایان نپذیرد، و در آن هیچ گسستی نباشد.

ستایشی که وسیله‌ای برای رسیدن به فرمانبرداری و بخشایش او، و راهی به بهشت، و پناهگاهی در برابر انتقام، و آسایشی از خشم، و پشتیبانی برای فرمانبرداری، و باز دارنده‌ای از نافرمانی، و مددکاری بر انجام دادن فرموده‌های او باشد.

ستایشی که با آن در جرگه‌ی دوستداران نیک‌بخت او درآییم، و در صف کسانی باشیم که با شمشیرهای دشمنانش به شهادت رسیده‌اند. بی‌شک، او سرپرست مؤمنان و نیکوخصال است.

۲

صلوات و درود بر محمد و خاندانش

ستایش برای خداست که بر ما منت نهاد و پیامبر خود، محمد صلی الله علیه و آله و سلم، را به سوی ما فرستاد، [...]؛ با توانی که در هیچ کاری، هر چند بزرگ، در نماند و هیچ چیز را، هر چند کوچک، فرو نگذارد.

خدایا، اینک بر محمد که امانتدار وحی تو برگزیده‌ی آفریدگان تو و مخلص در میان بندگان توست، درود فرست؛ او که پیشوای رحمت و قافله‌سالار نیکی و کلید گنجینه‌های برکت است؛

زیرا او در انجام دادن فرمان تو خود را به رنج افکند،

و جسمش را در راه تو هدف تیرهای بلا گردانید،

و در فرا خواندن مردمان به دین تو، آشکارا با خویشانش در افتاد،

و برای خشنودی تو با خاندان خود به پیکار برخاست،
و از بستگانش برید تا دین تو را زنده بدارد،
و نزدیکان را به دلیل انکار کردنشان از خود براند،
و دوران را بر اثر پذیرفتنشان، به خود نزدیک ساخت،
و در راه تو با بیگانگان دوستی ورزید،
و با خویشان دشمنی،

و خویشان را در رساندن پیغام تو خسته کرد،
و برای این که مردم را به آیین تو دعوت کند، رنج‌ها برد،
و خود را به اندرز دادن دعوت‌شدگان به کار گماشت،

و راهی دیار غربت شد و زادگاه و خانواده و سرزمینی را به آن انس گرفته بود، یکجا رها کرد تا دین
تو را پیروزی و سربلندی بخشد، و از تو خواست که در برابر کافران او را یاری کنی.

سرانجام، آنچه را در حق دشمنان تو خواسته بود، یکسر به دست آورد؛
و تمام آنچه را درباره‌ی دوستانت اندیشیده بود، دریافت نمود.

خدایا، او را به پاس رنجی که در راه تو تاب آورده است، تا بالاترین مرتبه‌های بهشت بالا ببر، افزون
بر آنچه به او وعده داده‌ای که شفاعتش را در حق خاندان پاک و امت با ایمانش بپذیری، به او عطا
فرما.

ای کسی که وعده‌ی خود را به انجام رسانی و به هر چه گویی وفا کنی؛ ای که بدی‌ها را تا چندین
برابر به خوبی‌ها دگرگون سازی؛ همانا تو دارای بخشش بزرگ هستی.

۴

صلوات و درود بر تصدیق‌کنندگان رسولان

خدایا، یاران محمد را یاد کن؛ به ویژه آنان که حق با او بودن را ادا کردند، و در یاری‌اش به خوبی
کوشیدند، و او را مدد رسانیدند و به دیدارش شتافتند، و در پذیرش دعوت او بر یکدیگر پیشی گرفتند،
و چون پیامبر دلایل روشن رسالت خود را به آنان گفت، به گوش جان پذیرا گشتند.

۳

آن‌گاه برای آشکار کردن دعوت او، از زن و فرزندان خویش بریدند و با پدران و پسران خود جنگیدند تا پایه‌های پیغمبری‌اش را محکم سازند. و سرانجام، به برکت وجودش پیروز شدند.

و یاد کن از کسانی که دل‌هاشان در گرو محبت او بود و در بازار مودت او به تجارتی دل بسته بودن که زیان و کسادی در آن راه نداشت.

و چون به ریسمان دعوت او چنگ زدند، خاندان و قبیله‌شان از آنان دور شدند، و آنگاه که در سایه‌ی او آرمیدند خویشان و بستگان پیوند از ایشان بریدند.

اینک، خدایا، آنچه را آنان برای تو و در راه تو از دست نهادند، از چشم عنایت خود دور مدار و به خشنودی خود خشنودشان ساز؛ چون مردم را به پیروی از دین تو گرد آوردند و در فراخواندن مردم به سوی تو، با فرستاده‌ات هم آواز و همراه شدند.

و به آنان که دیار خویش را رها کردند و از زندگی راحت جدا شدند و به سختی در افتادند، پاداش نیک عطا فرما. نیز آن گروه از ستم‌دیدگان را که در راه یاری دین خود بر شمارشان افزوده‌ای چنان پاداشی ده.

خدایا، بهترین پاداش خود را به آن گروه رسان که در نیکوکاری پیرو یاران محمد بودند؛ همانان که می‌گفتند: «ای پروردگار ما، ما را و برادران ما را که در ایمان بر ما پیشی گرفتند، بیامرز»؛

گروهی که رهرو یاران رسول شدند و در پی هدف ایشان به راه افتادند و مانند آنان زندگی کردند؛ هیچ تردیدی اندیشه و بینش آنان را به بیراه نبرد، و هیچ شکی در دلشان پدید نیامد تا ایشان را در پیروی از آثار و نشانه‌های تابناک هدایت آن یاران باز دارد،

بلکه پشتیبان و یاور آنان‌اند؛ ایشان را پیروی می‌کنند و به هدایتشان راه می‌پویند؛ از جان و دل کردار و گفتارشان را می‌پذیرند و به آنچه از ایشان رسیده است، بدگمان نیستند.

خدایا: بر تابعان و زنان و فرزندان‌شان و هر یک از ایشان که از تو فرمانبری کند، از امروز تا روز واپسین درود فرست،

دردی که با آن ایشان را از نافرمانی خود باز داری، و باغ‌های بهشت را به رویشان بگشایی، و از نیرنگ شیطان نگاهشان داری، و در هر کار نیک که از تو مدد خواهند، یاری‌شان کنی، و از حادثه‌های روز و شب، جز آنچه خیرشان در آن است، در امان داری؛

دردی که با آن امید به خود را در دل ایشان پدید آوردی تا به آنچه نزد توست دل بدهند، و از آنچه در دست دیگر بندگان است، دل بردارند و به آن بدگمان نشوند .

چنان کنی که تو را بخوانند و از تو بخواهند و از تو بیم داشته باشند، و به خوشی‌های زودگذر این جهان بی‌علاقه‌سازی، و شوق کارکردن برای آن جهان، و آمادگی برای بعد از مرگ را در دلشان اندازی،

[...]

و سختی و اندوه روز جان‌کندن را بر آنان آسان کنی،

و ایشان را از رویدادهای وحشت‌زای قیامت و آتش طاقت‌سوز دوزخ و بسیار ماندن در آن، به سلامت داری،

و به جایگاه امن و آسایش پرهیزگاران رهسپار گردانی.

۸

نیایش آن حضرت در پناه جستن به خدا از شرّ بدی‌ها

خدایا، پناه می‌برم به تو از شور آزمندی، و تندی خشم، و چیرگی حسد، و کم طاقتی و ناخرسندی از روزی مقدر، و تندخویی و زیاده‌روی در لذت جویی، و پافشاری بر باطل.

و پیروی هوای نفس، و سرپیچی از راه راست، و فرو رفتن در خواب غفلت، و کوشش بیش از نیاز، و برگزیدن باطل به جای حق، و پافشاری بر گناه، و کوچک‌نمایی خطا و بزرگ‌نمایی طاعت .

پناه می‌برم به تو از به خود نازیدن چون توانگران و خوار شمردن درویشان و بدرفتاری با زیردستان و ناسپاسی در حق آن کسی که به ما نیکی کرده است.

خدایا، به تو پناه می‌برم از یاری کردن ستمگر و خوار داشتن ستم‌دیده و درخواست چیزی که حق ما نیست و ندانسته سخن گفتن .

و به تو پناه می‌برم از این که در حال خیال فریب کسی را بپروریم و شیفته‌ی کردار خود شویم و آرزوهای دور و دراز کنیم .

به تو پناه می‌بریم از بدسرشتی و ناچیز شمردن گناهان کوچک و این که شیطان بر ما چیره شود، یا روزگار ما را بیچاره و تیره‌روز گرداند و یا پادشاهی بر ما ستم ورزد .

به تو پناه می‌بریم از اسراف کردن و نیافتن روزی به مقدار نیاز .

به تو پناه می‌بریم از سرزنش دشمنان، و نیازمندی به همانند خود، و زندگی در سختی، و مردن بی‌توشه‌ی آخرت .

به تو پناه می‌بریم از بزرگ‌ترین حسرت، و سنگین‌ترین ناگواری و بدترین تیره‌بختی، و بدسرانجامی، و ناامیدی از پاداش نیک، و فرود آمدن عذاب .

خدایا، بر محمد و خاندانش درود فرست و به رحمت خود، من و همه‌ی مردان و زنان با ایمان را از آنچه گفته شد، در امان دار، ای مهربان‌ترین مهربانان.

۱۲

نیایش آن حضرت در اعتراف به گناه

ای خداوند پاک، از تو ناامید نخواهم شد، زیرا در بازگشت به سوی خود را به رویم گشوده‌ای.

ای آن که به اندک کار نیک خلق خرسند شوی و آن کار کم را پاداش بسیار دهی.

به سوی تو باز می‌گردم؛ همچون کسی که از گذشته‌ی خود سخت پشیمان است و از بار گران معصیتی که بر دوش دارد، هراسان است، و از آنچه گرفتار آن شده، شرمسار و دل‌نگران است.

خدایا، بر محمد و خاندانش درود فرست و مرا از کیفیری که سزاوار آنم، برهان، و از آنچه گناهکاران را به وحشت اندازد، آسوده بدار؛ زیرا تو بر چشم‌پوشی از گناه توانایی، و تنها به تو امید خطاپوشی هست، و همگان تو را به وصف آمرزش می‌شناسند. خواسته‌ی خویش را تنها از تو می‌خواهم که گناهم را جز تو آمرزنده‌ای نیست. هرگز هرگز!

من بر خویشتن جز از عذاب تو نمی‌ترسم، که تنها از تو باید بیم داشت و تنها از تو باید آمرزش خواست.

۱۳

نیایش آن حضرت در نیازخواهی

خدایا، ای سرانجام نیک هر نیازخواهی.

ای آن که توفیق رسیدن به خواسته‌ها از توست .

ای آن که در برابر نعمت‌هایت عوض نمی‌خواهی .

ای آن که زلال بخشش خود را به منت نهادن نمی‌آلایی .

ای آن که تنها به تو بی‌نیازی توان جست و از تو بی‌نیاز نتوان بود .
ای آن که همگان به تو روی می‌آورند و از تو روی بر نمی‌تابند .
ای آن که خواسته‌های بسیار، گنجینه‌های نعمت را تهی نمی‌گرداند .
ای آن که هیچ دستاویزی قانون حکمت را دگرگون نمی‌سازد .
ای آن که رشته‌ی نیاز نیازمندان از تو بریده نمی‌شود .
ای آن که بسیاری دعای خواهندگان تو را نمی‌رنجانند .

خود را به بی‌نیازی از آفریدگانت ستوده‌ای، و تو سزاوار این بی‌نیازی هستی،
و آفریدگان را نیازمند خویش خوانده‌ای و آنان را سزاست که نیازمند تو باشند .

هر کس که سامان کار خویش را از تو بخواهد، و بخواهد که تو او را بی‌نیاز گردانی، خواسته‌ی خود را در آن‌جا که باید، جست و جو کرده و از راهی درست به یافتن آن برآمده است .
و هر کس که حاجت خود نزد یکی از بندگان تو برد و او را سبب کامیابی خویش پندارد، خود را در معرض ناامیدی گذاشته است و می‌سزد که از نعمت تو بهره‌ای نبرد .

خدایا، مرا از تو خواسته‌ای است که خود از برآوردن آن ناتوانم و چاره‌جویی آن نتوانم، و نفسم مرا وسوسه می‌کند که برآوردن آن خواسته را از کسی خواهم که او، خود، نیاز از تو خواهد و در خواسته‌اش از تو بی‌نیاز نباشد؛ و این، خود لغزشی بود از لغزش‌های خطاکاران، و زمین خوردنی چون زمین خوردن گنهکاران .

آنگاه به هشدار تو از خواب بی‌خبری به خود آمدم، و به توفیق تو، پس از لغزش برخاستم، و چون به راهم آورده‌ای، دیگر زمین نخوردم و بازگردیدم .

و گفتم: پاک و منزّه است پروردگار من؛ چگونه می‌شود نیازمندی از نیازمندی چون خود حاجت بخواهد و تهی‌دستی نیازخواه تهی‌دستی گردد؟

پس ای معبود من، با اشتیاق تمام به سویت آمدم، و با اعتماد، دست امید به دامان تو زدم،
و دانستم که کوه خواسته‌های من، پیش توانگری تو، کوچک است، و انبوه چشمداشت من از تو، در برابر رحمت‌های تو اندک؛ گنجایش لطف تو بیش از نیاز خواهندگان است، و دست بخشش تو بالاتر از همه‌ی دستان.

مرا از خودت ناامید مساز، و رشته‌ی پیوند من با خودت را مگسل.

۲۰

نیایش آن حضرت در طلب خوی‌های نیک

خدایا، بر محمد و خاندانش درود فرست و ایمان مرا به کمال مطلوب رسان، و یقین مرا برترین یقین گردان، و سرانجام نیت مرا سرانجام بهترین نیت‌ها قرار ده و سرانجام کار مرا سرانجام نیکوترین کارها.

خدایا، بر محمد و خاندانش درود فرست و بی‌نیازم کن از هر کار که پرداختن به آن مرا از تو باز می‌دارد مرا به کار وادار که فردا از آن خواهی پرسید، و چنان کن که روزهای عمرم در انجام دادن کاری سپری شود که مرا برای آن آفریده‌ای. بی‌نیازم گردان و روزی‌ام را فراوان ساز. مرا با نگرستن به دارایی مردم، به فتنه مینداز. عزیزم گردان و به خودپسندی دچارم مکن. مرا به بندگی و خاکساری درگاہت توفیق ده و چنان مکن که عبادت خویش را بزرگ پندارم و آن را تباه کنم. دست مرا وسیله‌ای کن که با آن به مردم نیکی رسد، و مخواه که با کدورت منت نهادن آمیخته گردد. مرا از کردار شایسته بهره‌مندی ده و از خود نازیدن برکنار دار.

خدایا، بر محمد و خاندانش درود فرست و مرا بر آن دار که خیرخواه کسی باشم که بدخواه من است، و به آن کس که از من کناره می‌گیرد، پاسخ نیک دهم، و به کسی که مرا محروم می‌کند، بخشش نمایم، و کار کسی را که از من می‌برد، با آشتی تلافی کنم، و کسی را که درباره‌ی من غیبت می‌کند، به نیکی یاد آورم، و خوبی را سپاس گویم، و از بدی چشم برگیرم.

خدایا، بر محمد و خاندانش درود فرست و مرا به زیور شایستگیان بیارای و به جامه‌ی پرهیزگاران بپوشان: درگستردن عدل و داد، و فرو خوردن خشم، و میراندن آتش دشمنی، و به هم پیوستن دل‌های پراکنده، و به سامان کردن کار بندگان، و بر ملا کردن پسنیدیده‌ها، و پوشاندن کارهای ناپسند، و نرمخویی و فروتنی و خوش رفتاری و بردباری و خوش‌رویی، و پیشی‌جستن در فضیلت‌ها، و گرویدن به شیوه‌ی احسان، و سرزنش نکردن دیگران، و بخشش نکردن به کسی که سزاوار بخشش نیست، و گفتن سخن حق، اگر چه دشوار باشد، و اندک شمردن کردار و گفتار نیک خود، اگر چه بسیار باشد، و بسیار شمردن کردار و گفتار بد خویش، اگر چه اندک باشد. (ای معبود من) این صفات را در من به کمال رسان، به وسیله‌ی طاعت پیوسته و همراهی با جماعت مؤمنان و دوری‌گزیدن از بدعتگزاران و پیروان اندیشه‌های ساختگی.

خدایا، بر محمد و خاندانش درود فرست و هنگام پیری فراخترین روزی‌ات را به من ارزانی کن، و چون درمانده شوم، نیرومندترین نیروی خود را به من ده، و مرا در عبادت خود به کسالت دچار مکن، و مپسند که راه تو را نادیده انگارم و برخلاف دوستی‌ات گام بردارم و با آنان که از تو بریده‌اند، پیوند خورم، و از آنان که به تو پیوسته‌اند، پیوند برم.

خدایا، چنان که هنگام ضرورت با نیروی تو به انتقام برخیزم، و هنگام نیاز، نیازخواه تو باشم، و هنگام تنگدستی، پیش تو زاری کنم، و مرا به فتنه مینداز که هنگام ناچاری از کسی جز تو یاری خواهم، و هنگام درویشی پیش دیگران به خواهش فروتن گردم و هنگام ترس در پیشگاه غیر تو به زاری افتم، تا آنجا که سزاوار گردم مرا به حال خود واگذاری و احسان خویش را از من دریغ کنی و روی از من بگردانی. ای مهربانترین مهربانان.

خدایا، هر آرزو و گمان و رشک که شیطان در دلم می‌افکند، تو آن را یاد کرد بزرگی خود و اندیشه در قدرت خود و تدبیر بر ضد دشمنت قرار ده.

خدایا، زبانم را به هدایت گویا کن، و پرهیزگاری را به من الهام فرما، و مرا به هر کاری که پاکیزه‌تر است موفق بدار، و به هر چه پسندیده‌تر است برگمار.

خدایا، مرا به والاترین راه رهنمون باش و چنان کن که بر دین تو بمیرم و بر دین تو زنده شوم.

خدایا، چنان کن که نفس من از آنچه رستگاری‌اش در آن است دل برندارد، و به آنچه سامان کارش در آن است نیز مشغول باشد؛ زیرا نفس من، اگر تو از گناه بازش نداری، حریص و آزمند است.

خدایا، چون غمگین شوم، تو همه چیز منی، و چون محروم گردم، امید و آرزویم تویی، و چون مصیبتی به من رو کند، به درگاه تو زاری کنم، و هر چه از دست من رود، پیش تو باقی است، و هر چه تباه شود، به صلاح آوردن آن با توست، و هر چه ناپسند تو باشد، آن را دگرگون می‌سازی. پس بر من منت گذار و پیش از رسیدن بلا، تندرستی‌ام ده، و پیش از آن که نیاز خواهم، توانگرم فرما، و پیش از آن که گمراه شوم، راه راستم بنما. رنج آزار بندگان را از من بردار، و آسایش روز رستاخیز را به من ببخش، و نیکی هدایت را به من ارزانی کن.

در سایه‌ی امن خود پناهم ده، و جامه‌ی خشنودی خود بر من بپوشان، و چون کارها بر من پوشیده و مشکل شود، توفیقم ده درست‌ترینشان را انجام ده، و چون امور به یکدیگر درهم آمیزند، پاکیزه‌ترین آنها را به من بنما، و چون مذاهب و ملل به ناسازگاری در افتند، مرا به آن مذهب که بیشتر مایه‌ی خشنودی توست، راهنمایی کن.

خدایا، بر محمد و خاندانش درود فرست و بر سرم تاج بی‌نیازی بگذار و بر آنم دار که کارها را به نیکوترین شکل انجام دهم و بر هدایت تو راست و پا برجا باشم. مرا به روزی بسیار و زندگی راحت میازمای، و گذران زندگی‌ام را بر من سخت و بغرنج مساز.

مرا از اسرافکاری باز دار، و روزی‌ام را از بلای تباهی ایمن دار، و دارایی‌ام را برکت ده و بر آن بیفزای، و در کار اتفاق راه درست نیکی کردن را به من بنمای.

خدایا، بر محمد و خاندانش درود فرست و عزت و آبرویم را با گشایش در معیشت حفظ فرما، و منزلتم را با تنگدستی به خواری میفکن تا از روزی خواهانت روزی بخواهم و دست نیاز به سوی مردمان فرومایه پیش آورم، و آنگاه به ستایش کسی که به من چیزی بخشیده فریب خورم و به نکوهش آن که چیزی از من دریغ داشته مبتلا گردم، حال آن که تنها تویی که می‌بخشی و نمی‌بخشی.

خدایا، بر محمد و خاندانش درود فرست و مرا تندرستی ده تا بندگی کنم، و آسودگی بخش تا دل از این جهان بردام، و دانشی عنایت کن که با عمل همراه گردد، و پارسایی‌ای ده با میانه‌روی توأم باشد. خدایا، عمرم را با بخشایش خود به پایان بر، و آرزویم را در امید بستن به رحمت خود محقق فرما، و راهم را در رسیدن به خشنودی خود آسان ساز، و کردارم را در همه حال نیکو گردان.

خدایا، بر محمد و خاندانش درود فرست و مرا هنگام غفلت به یاد خویش انداز، و در روزهای فرصت، به فرمانبری خود به کارم گیر، و برای رسیدن به محبت خود، راهی آسان پیش پام گذار، و با آن، خیر این جهان و آن جهان مرا کامل گردان.

۲۲

نیایش آن حضرت در هنگام سختی

خدایا، بر محمد و خاندانش درود فرست و مرا به کاری برانگیز که در راه تو برای آخرت خود بدان پردازم، تا آنجا که صدق آن رغبت را در دل خویش احساس کنم و زهدورزی در کار دنیا خلق و خوی من گردد و از سر اشتیاق به نیکی‌ها مبادرت ورزم و از روی هراس از بدی‌ها بپرهیزم، و مرا چنان روشنایی ده که با آن در میان مردم راه بسپرم و در تاریکی‌ها به راه راست روم و تیرگی شک و شبهه را بزدايم.

خدایا، بر محمد و خاندانش درود فرست و ترس اندوه عذاب و شوق پاداش موعود را روزی‌ام کن، تا لذت چیزی را که تو را برای آن می‌خوانم، و غصه‌ی چیزی را که از آن به تو پناه می‌برم، دریابم.

خدایا، تو خود می‌دانی که سامان کار این جهان من در چیست. پس با مهربانی بزرگ خود به خواسته‌های من توجه فرما.

خدایا، بر محمد و خاندانش درود فرست و مرا در این جهان و آن جهان، در حال خشنودی و خشم برای من یکسان باشد، و از تو فرمانبرداری کنم، و خشنودی تو در حق دوستان و دشمنان را بر خشم و خشنودی خویش ترجیح دهم؛ آنگونه که دشمنم از جور من در امان ماند و دوستم از هواخواهی ناحق من ناامید شود.

و مرا از کسانی قرار ده که هنگام آسودگی، تو را مخلصانه می‌خوانند؛ آن‌سان که بیچارگانت هنگام درماندگی، آری، تو ستوده و بزرگواری.

۲۴

نیایش آن حضرت در حق پدر و مادرش

خدایا، چنان کن که من از پدر و مادرم چنان بیم نمایم که از پادشاه خودکامه، و به آن دو همچون مادری بس مهربان و دلسوز نیکی کنم، و فرمانبرداری از پدر و مادر و نیکی کردن من در حق ایشان را برای من از خواب در چشم خواب‌آلودگان شادی‌آورتر، و از آب خنک در کام تشنگان گواراتر ساز، تا خواهش ایشان را بر خواهش خود ترجیح دهم، و خرسندی آنان را بر خرسندی خود مقدم دارم، و نیکی آن دو در حق خودم را بسیار بینم، اگر چه اندک باشد، و نیکی خود را در حق آنان را اندک بینم، اگر چه بسیار بود.

خدایا، هر آزاری که از من به آن دو رسیده، و هر ناپسندی که از من در حق ایشان سر زده، و هر حقی از آن را که من تباه کرده‌ام، همه را سبب آمرزش گناهانشان و بلندی مرتبه‌شان و افزونی حسناتشان قرار ده؛ ای آن که بدی‌ها را به چندین برابر نیکی‌ها دگرگون می‌سازی.

خدایا، اگر پدر و مادرم با من به تندی سخن گفتند و رفتار نابجایی کردند، یا حقی از من تباه نمودند و یا در وظیفه‌ی خویش در قبال من کوتاهی ورزیدند، من همه‌ی خطاهای ایشان را بخشیدم و با این کار بزرگشان داشتم. از تو می‌خواهم که آن دو را، به سبب آنچه در حق من کرده‌اند، گرفتار نسازی، که من در خیرخواهی ایشان تردید ندارم و نمی‌پذیرم که در خوبی کردن به من درنگ کرده باشند، و دلگیر نیستم که آن دو کارهای مرا عهده‌دار بوده‌اند، ای پروردگار من؛

زیرا گزاردن حق ایشان بر من واجب‌تر است، و نیکی آن دو با من دیرینه‌تر، و منتشان بر من بیشتر از آن که بخواهم آنان را به عدالت قصاص کنم، یا آن کنم که آنان کرده‌اند. ای معبود من، اگر چنین

کنم، پس آن روزهای بسیار که در پرورش من سر کرده‌اند و آن همه سختی که در نگه‌داری من به جان خریدند و آن همه رنج و ناداری که بر خود روا داشته‌اند تا من در آسایش به سر برم، چه خواهد شد؟ نه، هرگز نتوانند همه‌ی حق خود را از من دریافت کنند، و من نیز نتوانم حق ایشان بر خود را به شایستگی بگذارم و وظیفه‌ی خدمتگزاری به آن دو را به جای آورم. پس بر محمد و خاندانش درود فرست و یاری‌ام فرما- ای بهترین کسی که همه از او مدد خواهند- و توفیقم ده- ای راهنما تر کسی که بدو روی آورند- و در آن روز که «هر کس به سبب آنچه کرده است، پاداش ببیند و بر ایشان ستم نرود»، مرا از کسانی قرار مده که پدران و مادران خود را نافرمانی کرده‌اند.

خدایا، بر محمد و خاندان و فرزندان درود فرست و پدر و مادر مرا به برترین پاداشی که ویژه‌ی پدران و مادران بندگان مؤمن خود کرده‌ای، ویژه گردان، ای مهربان‌ترین مهربانان.

خدایا، چنان که که پس از هر نماز خود، و در هر زمان دیگری از شب، و در هر ساعتی از روز، به یاد آنان باشم.

خدایا، بر محمد و خاندانش درود فرست و مرا به سبب دعایم در حق ایشان بیامرز، و از آنان به سبب نیکی‌هایی که در حق من می‌کنند، درگذر؛ گذشت و آمرزشی بایسته. و به شفاعت من، از آن دو خشنود باش؛ خشنودی‌اش به کمال و شایسته. و با گرامیداشت خود، آنان را به سرای رستگاری و سلامت وارد کن.

خدایا، اگر تو پیش از من به ایشان رسیده است، پس آن دو را شفیع من گردان، و اگر آمرزش تو پیش از آن دو به من رسیده است، پس مرا شفیع ایشان کن، تا به لطف و مهربانی تو در خانه‌ی گذشت و بخشش تو و در منزل آمرزش و رحمت تو گرد هم آییم، که تو دارای بخشش بزرگ و نعمت فراوان هستی، و تو مهربان‌ترین مهربانانی.

۲۶

نیایش آن حضرت برای همسایگان و دوستانش

خدایا، بر محمد و خاندانش درود فرست و مرا به نیکوترین شیوه یاری فرما، تا حقیق‌گزار همسایگان و دوستان خود باشم که به حق ما آشنایند و با دشمنان ما در ستیز.

و توفیقشان ده که سنت و آیین تو را برپا دارند و رفتارهای نیکو را که تو فرموده‌ای، فراگیرند: ناتوانان خود را مدد رسانند و نیازشان را برآورده سازند؛ از بیماران خود عیادت کنند؛ راهجویانشان را هدایت

۱۲

نمایند؛ مشورت‌کنندگان را اندرز دهند؛ به پیشواز مسافران خویش روند؛ رازهایشان را پنهان کنند؛ کاستی‌هایشان را بپوشانند؛ ستم دیدگان خود را یاری رسانند؛ آنان را در زندگی خود شریک کنند؛ دارایی و بخشش‌های خود را از دیگران دریغ نوزند؛ و آنچه را بایسته است، به ایشان ببخشند، پیش از آن که نیاز خواهند.

خدایا، مرا بر آن دار که رفتار همسایگان و دوستان بدکردار خود را به نیکی پاسخ دهم و از ستمگرشان درگذرم، بی آن که به ایشان ستم نمایم، و درباره‌ی همه‌شان گمان نیک برم و جملگی آنان را با مهربانی و نیکی مدد رسانم. به خاطر پاکدامنی دیده از ناروای آنان برنمدم. و از سر فروتنی، با ایشان به نرمی رفتار کنم، و دلسوز بلا دیدگانشان باشم. در نبودشان مهر آنان را در قلبم نگه دارم و از سر خیرخواهی بقای نعمت را برای آنان دوست بدارم. هر چه را برای خویشان خود می‌خواهم، برای آنان نیز بخواهم، و هر حقی را که برای نزدیکان خود نگه می‌دارم، برای آنان هم نگه دارم.

خدایا، بر محمد و خاندانش درود فرست و چنان که آنچه من برای ایشان خواسته‌ام، آنان نیز همانند آن را برای من خواستار شوند. از نیکوترین بهره‌ها که نزد ایشان است، مرا ارزانی کن، و بینش آنان را فزونی ده تا حق مرا به نیکی بگذارند و فضل مرا بیشتر بشناسند، تا ایشان به وسیله‌ی من به نیکبختی رسند و من به وسیله‌ی ایشان. دعایم را به اجابت رسان، ای پروردگار هستی‌ها.

۲۷

نیایش آن حضرت درباره‌ی مرزبانان

خدایا، بر محمد و خاندانش درود فرست و به مرزبانان آنچه را نمی‌شناسند بشناسان، و آنچه را نمی‌دانند بیاموز، و چشم دلشان را بدانچه نمی‌بینند بینا ساز.

خدایا، بر محمد و خاندانش درود فرست. و چون با دشمن روبه‌رو شوند، یاد این دنیای پر نیرنگ فریبنده را از خاطر آنان ببر و اندیشه‌ی مال فتنه‌انگیز را از دل‌هایشان بزدای. بهشت را پیش چشم ایشان تجسم بخش.

خدایا، هر جنگجوی اهل آیین تو که با مشرکان در جنگ است- و هر مجاهد پیرو سنت تو که با ایشان به جهاد برخاسته تا دین تو برتری یابد و حزب تو توان‌تر گردد و بهره‌ی تو کامل‌تر شد- کارهای او را آسان کن و هر چه خواهد برایش آماده ساز و خود پیروزی‌اش را بر عهده گیر. او را یارانی شایسته بخش و پشتش را محکم گردان و درآمد زندگی‌اش را فراوان کن و از نشاط و سرزندگی برخوردارش فرما. سوز اشتیاق او به خاک وطن را در دلش فرو بنشان او را از اندوه تنهایی برهان و اندیشه‌ی زن و فرزند را از خاطرش بزدای.

۱۳

راهش نمای که آهنگ کار نیک کند، و خود، تندرستی‌اش را بر عهده گیرد، و همواره سلامت‌ش بدار، و ترس را از دلش بیرون کن، و به او دلیری بخش و سرسختی عطا فرما. او را به یاری خود قوی گردان، و شیوه‌های جهاد و سنت‌های خود را به او بیاموزان، و در قضاوت راه صواب را پیش پایش بگذار، و او را از ریاکاری برکنار دار، و از هوس نام و آوازه‌جویی خالص گردان، و اندیشه و یارکرد و جنبش و آرامش وی را در راه خود و برای خود قرار ده.

هرگاه با دشمن تو و دشمن خود رو در رو شود، آنان را در چشم او اندک بنمای و شکوهشان را دل او خرد و ناچیز بدار. او را بر آنان چیره گردان و آنان را بر او چیره مگردان. اگر نیکبختی را پایان زندگی‌اش قرار داده‌ای و خواسته‌ای که شهادت سرانجام او باشد، پس شهادتش را به وقتی انداز که دشمنان را نابود ساخته یا به اسارتی سخت درآورده، و مرزهای سرزمین‌های اسلامی آرامش یافته است و دشمنان تو پشت داده و گریخته‌اند.

خدایا، هر مسلمانی را که در نبودن جنگجو یا مرزبانی، در سرای او کارهای زندگی‌اش را سامان می‌بخشد و بازماندگان او را سرپرستی می‌کند، یا او را با بخشی از دارایی خود یاری می‌دهد، یا به ساز و برگ جنگی می‌رساند، یا او را بر جهاد بر می‌انگیزد، یا به دعای خیرش بدرقه می‌کند، و یا در نبودن او حرمتش را نگه می‌دارد، و کار او را در همین دنیا جزایی ده که با آن سود کاری را که از این پیش کرده است، و شادمانی نیکوکاری خود را، به زودی به چنگ آورد، و چون مدت عمرش به پایان رسد، آن بخششی که برای او پیوسته گردانده‌ای و احسانی که آماده ساخته‌ای، نصیبش گردد.

خدایا، هر مسلمانی که دل نگران اسلام است و گرد آمدن مشرکان بر ضد مسلمانان او را اندوهگین می‌سازد، و چون خواهش جنگ در دلش پدید آید یا عزم جهاد کند، ضعف و سستی زمینگیرش سازد، یا تنگدستی او را به درنگ وادارد، یا رویداد دیگری عزم او را واپس اندازد، و یا چیزی میان او و تصمیمش دیوار شود، نام او را در زمره‌ی عابدان بنگار و او را پاداش مجاهدان ببخش و در زمره‌ی شهیدان و نیکان درآور.

۳۸

نیایش آن حضرت در پوزش خواهی

خدایا، از تو پوزش می‌خواهم اگر در حضور من بر مظلومی ستم رفته و من او را یاری نکرده‌ام، و در حق من احسانی صورت نگرفته و سپاسگزار آن نبوده‌ام، و خطاکاری از من پوزش خواسته و من آن را نپذیرفته‌ام، و نیازمندی از من چیزی طلب کرده و من به او نبخشیده‌ام، و مؤمنی برگردن من حقی

داشته و من آن را به جا نیاورده‌ام، و عیب مؤمنی بر من آشکار گردیده و آن را نپوشانده‌ام، و گناهی به من روی آورده و از آن کناره نجستم.

ای معبود من، از همه‌ی این خطاها و همانند آنها عذر به درگاه تو می‌آرم؛ عذری از روی پشیمانی‌ای که مرا در رویارویی با نظایر آنها، اندر زده‌نده‌ای باشد.

پس بر محمد و خاندانش درود فرست و چنان کن که پشیمانی من از لغزش‌هایی که دچارشان شده‌ام- و تصمیم من بر ترک گناهایی که برایم پیش می‌آید- توبه‌ای باشد که برای من دوستی‌ات را در پی آورد. ای دوستدار توبه‌کاران.

۴۰

نیایش آن حضرت هنگام یادکرد مرگ

خدایا بر محمد و خاندانش درود فرست و ما را از آرزوی دور و دراز نگاه‌دار، و چنان کن که با درستکاری دست آرزوها از ما کوتاه شود، تا ما را امید آن نباشد که ساعتی را پس از ساعتی به پایان بریم، و روزی را پس از روزی به سر آوریم، و نفسی را به نفسی پیوند زنیم، و از پس یک گام، گام دیگری برداریم.

ما را از فریب آرزوها به سلامت دار و از بدی‌های آنها ایمن ساز، و مرگ را پیش روی ما مجسم بدار و بر ما مپسند که لحظه‌ای از یاد آن تهی گردیم.

ما را آنگونه به انجام دادن کارهای شایسته موفق کنم که بازگشتمان به سوی تو را کند پنداریم، و در رسیدن به کوی تو حریص‌تر گردیم؛ بدان پایه که مرگ برای ما خانه‌ی آرامشی شود که در آن بیاساییم، و جایی دوست‌داشتنی که مشتاقانه بدان درآییم، و خویشاوندی که نزدیک شدن به او را دوست بداریم.

پس چون مرگ را به ما نزدیک ساختی و ما را به دامنش انداختی، به دیدار او ما را نیک‌بختی بخش، و آمدنش را سبب آزمایش ما کن، و به میزبانی او شوربختمان مساز، و به دیدار او ما را به خواری میفکن، و او را دری از درهای بخشش، و کلیدی از کلیدهای رحمت خود گردان.

ما را در حالی بمیران که راه یافته‌ایم و گمراه نگردیده‌ایم، و طاعت تو را ناپسند نشموده‌ایم، و روی از گناه برتافته‌ایم و دست از نافرمانی کشیده‌ایم. ای عهده‌دار پاداش نیکوکاران، و اصلاح‌کننده‌ی عمل تباهاکاران.

نیایش آن حضرت در روز عرفه

و مرا از دل بستن به امید خود مأیوس مکن، چندان که ناامیدی از رحمت بر من غالب شود، آن اندازه به من عطا مکن که تاب تحمل آن نداشته باشم که بار محبتت بر شانه‌هایم سنگینی کند و از پای درآیم،

و مرا مانند کسی که در او هیچ خیری نیست و تو را با او کاری نبود و بازگشتش به سوی تو ممکن نباشد، از دست فرو مگذار.

چنان که فکر دل برکندن از هر چه نیکی‌هایم را نابود می‌کند- و برکاتم را به باد می‌دهد، هرگز از من جدا نشود، و همانند گردنبندی، پیوسته برگردنم باشد،

مرا به کاری که جز با عنایت تو بدان دست نمی‌یابم، سرگرم مکن، تا از کاری که جز با آن به خشنودی‌ات نمی‌رسم، وانمانم.

و از دل من محبت این دنیای بی‌قدر و منزلت را ریشه‌کن ساز؛ دنیایی که مرا از آنچه نزد توست باز می‌دارد، و مانع می‌شود که وسیله‌ای برای رسیدن به تو فراهم آورم، و مرا از تقرب جستن به تو غافل می‌گرداند.

زیبایی‌های تنهایی‌بودن در شب و روز، و راز و نیاز با خود را به چشمم بیارای،

به کارهای نیکی که خودپسندی‌ام را سبب گردیده، در عذابم می‌فکن

مرا به زندگی‌ای پاکیزه زنده بدار که با آنچه دلخواه من است توأم گردد، و به آنچه دوست می‌دارم پایان یابد، و در این میان، کاری که تو ناپسند می‌داری، انجام ندهم، و چیزی را که نهی فرموده‌ای، مرتکب نشوم، و مرا همچون کسی بمیران که نورش در پیش رو و از سمت راستش در حرکت است.

مرا در پیشگاه خودت خوار گردان و پیش آفریدگانت بزرگووار. چون با تو خلوت کنم، مرا سرافکنده ساز، و در بین بندگان سرافراز. از کسی که به من نیاز ندارد، بی‌نیازم کن، و نیاز من به خودت را فزونی بخش.

و در حق من رشته‌ی نعمت‌های این جهان و نعمت‌های آن جهان و رشته‌ی فواید دیرینه و تازه را پیوسته گردان، و چندان عمر مرا دراز مکن که به سبب آن سنگدل شوم، و مرا چندان به سختی و

ناگواری دچار مکن که بزرگی و خوشی و سرزندگی‌ام را از میان ببرد، و مرا به حقارتی که قدر و منزلتم را بکاهد، یا به عیب و نقصی که با آن جایگاه خود را نشناسم، گرفتار مساز.

مرا آنگونه مترسان که از نومیدی و غم خاموشی گزینم، و چندان بیم مده که به وحشت افتم. چنان کن که تنها از تهدیدهای تو بترسم، و تنها از مهلت دادن و هشدارهای تو بپرهیزم، و تنها هنگام خواندن کتاب تو بیمناک شوم.

چنان کن که دلم به آنچه نزد توست مطمئن گردد، و همه‌ی همت من در عبادت تو به کار افتد. مرا به کاری وادار که بندگان خالص خود را بدان وامی‌داری.

کارهای نیک مرا با گناهایی که به آن درآمیزد، تباه مساز، و خلوت‌هایم را به نعمت یا محنتی که برای آزمایش من می‌فرستی، آشفته مکن، و آبرویم را از گزند نیازخواهی از آفریدگانت نگاه دار. و مرا از درخواست آنچه نزد بدکاران است، بازدار.

مددکار ستمگران قرارم مده، و مگذار که در نابود کردن کتاب تو با آنان همدست شوم. مرا آنگونه حفظ و حمایت کن که خود نمی‌دانم، و با آن، از هر بدی در امان می‌مانم.

۵۴

نیایش آن حضرت در طلب از میان بردن غم‌ها

ای غمگسار و ای اندوه‌زدا، ای بخشنده در این جهان و آن جهان و مهربان در هر دو سرا، بر محمد و خاندان محمد درود فرست. اندوهم را ببر و غم را از میان بردار.

ای یگانه، ای یکتا، ای کسی که همگان نیاز خود پیش تو آورند، ای آن که نزاده‌ای و زاده نشده‌ای و هیچ کس همتای تو نیست، مرا از بدی‌ها نگاه دار و از گناه پاکیزه بدار و گرفتاری‌ام را برطرف گردان.

از تو می‌خواهم که مرا به کاری توفیق دهی که هر کس آن را انجام دهد، تو دوستش می‌داری، و یقینی ببخش که هر کس در جریان نافذ بودن فرمانت به حقیقت آن یقین برسد، از آن بهره‌مند شود.

خدایا، بر محمد و خاندان محمد درود فرست و مرا بر صدق و راستی بمیران، و رشته‌ی نیازم را از دنیا بگسل، و مرا تنها به چیزی که نزد توست راغب گردان، تا از سر شوق دیدار تو را خواهم، و چنان کن که به راستی بر تو توکل نمایم.

خدایا، چنان کن که رغبت من به درخواست کردن از تو، همچون رغبت اولیای تو باشد هنگام خواهش، و آن گونه از تو بیمناک باشم که دوستان تو از تو بیمناک اند، و مرا در راه خشنودی خود چنان به کار دار که چیزی از احکام دین تو را سبب ترس از آفریدگانت فرو نگذارم.

خدایا، نیاز من این است. پس شوق مرا برای رسیدن به آن فراوان کن .

خدایا، هر کس به غیر تو امید و اطمینانی داشته باشد، اعتماد و امید من در همه‌ی کارها به توست. پس برای من چیزی را مقدر کن که سرانجامش از همه نیکوتر است، و مرا از فتنه‌های گمراه‌کننده رهایی بخش، ای مهربان‌ترین مهربانان.